

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยที่ทำไปแล้วจะเห็นได้ว่า พัฒนาการของทฤษฎีอิมิตีวิสม์แห่งไค้เป็นสาม
 ชั้นด้วยกัน ชั้นแรกเป็นทฤษฎีในสมัยเริ่มแรกซึ่งอยู่ในรูปของโครงสร้างของทฤษฎี ประกอบ
 ด้วยทฤษฎีที่เป็นหลักใหญ่ของทฤษฎีนี้ แต่ปราศจากรายละเอียดของเนื้อหา ชั้นที่สองเป็น
 ทฤษฎีของสตีเวนสันซึ่งไม่ได้แก้ไขหรือคัดค้านทฤษฎีในสมัยแรกแต่อย่างใด เป็นแต่เพียง
 การขยายความเพิ่มเติมให้ละเอียดเพื่อให้ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานที่มั่นคงและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น
 ชั้นที่สามเป็นทฤษฎีอิมิตีวิสม์ในสมัยหลัง ซึ่งเป็นการแก้ไขทฤษฎีบางประการของสตีเวนสัน
 ตามที่แถลงไว้ในข้อเขียนระหว่างปี 1937 จนถึงก่อนปี 1962 ทฤษฎีในสมัยหลังนี้แบ่งเป็น
 สองแนวด้วยกัน แนวหนึ่งคือทฤษฎีของสตีเวนสันในสมัยหลัง และอีกแนวหนึ่งคือทฤษฎีของ
 เอ็คเว็คส์

เนื่องจากปัญหาทางจริยศาสตร์เชิงวิเคราะห์แบ่งไค้เป็นสองปัญหาใหญ่ด้วยกัน คือ
 ปัญหาเรื่องความหมายของศัพท์ทางจริยะและปัญหาเรื่องวิธีการโต้แย้งทางจริยะ พัฒนาการ
 ของทฤษฎีอิมิตีวิสม์จึงอาจจะมองได้อีกแง่หนึ่ง คือในแง่ของการตอบปัญหาทั้งสอง สำหรับการ
 ตอบปัญหาเรื่องความหมายของศัพท์ทางจริยะมีข้อสงสัยว่า ถึงแม้ทฤษฎีอิมิตีวิสม์จะคัดค้าน
 ทฤษฎีสถาวนิยม แต่พัฒนาการของคำตอบของปัญหานี้มีแนวโน้มที่มุ่งไปในทางไกลเคียงกับทฤษฎี
 สถาวนิยม ในสมัยแรก นักปรัชญาในกลุ่มอิมิตีวิสม์เชื่อว่าศัพท์ทางจริยะที่ใช้ในการตีความหน้าที่ใน
 การแสดงและกระตุนทรศนคคิเพียงอย่างเดียว ในพัฒนาการขั้นต่อมา สตีเวนสันขยายความ
 เพิ่มเติมว่าศัพท์ทางจริยะเชิงตีความมีความหมายเชิงบรรยายเกี่ยวกับทฤษฎีของบุคคล และแนะ
 ให้ผู้ฟังรับรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณสมบัติของสิ่งที่ได้รับการยกย่อง สำหรับทฤษฎีอิมิตีวิสม์ใน
 สมัยหลัง ทั้งสตีเวนสันและเอ็คเว็คส์ได้แก้ไขทฤษฎีเรื่องความหมายของศัพท์ทางจริยะตรงกัน
 ในแง่ที่ปฏิเสธว่า ศัพท์ทางจริยะไม่ได้มีความหมายเชิงบรรยายเกี่ยวกับทฤษฎีของบุคคล ใน
 ขณะที่สตีเวนสันหันกลับไปสู่ทฤษฎีที่ว่าศัพท์ทางจริยะมีแต่ความหมายเชิงอิมิตีฟเพียงอย่างเดียว

เคียว เอ็คเว็คส์ได้กล่าวไกลไปกว่านั้น กล่าวคือ เขาได้แก้ไขโดยชี้ให้เห็นว่าศัพท์ทางจริยะมีความหมายเชิงบรรยายเกี่ยวกับคุณสมบัติของสิ่งที่เรามีทัศนคติต่อ ซึ่งเป็นการนำทฤษฎีอิมิติวีสไปผสมกับทฤษฎีสถาวานิยมแบบปรนัย

สำหรับการตอบปัญหาเรื่องวิธีการโต้แย้งทางจริยะของทฤษฎีอิมิติวีสนั้น มิได้พัฒนาไปแต่อย่างใดในเรื่องเนื้อหา กล่าวคือนักปรัชญากลุ่มอิมิติวีสยอมรับตรงกันว่า การโต้แย้งทางจริยะเป็นการใช้ประเด็นเรื่องข้อเท็จจริงมาสนับสนุนข้อความทางจริยะ พัฒนาการในเรื่องนี้จึงเป็นไปในด้านการอธิบายวิธีการนี้ บาร์นส์และแอร် ไม่ได้อธิบายว่าข้อความบรรยายข้อเท็จจริงที่ใช้สนับสนุนการตีค่าทางจริยะมีความสัมพันธ์กับข้อความทางจริยะซึ่งเป็นข้อสรุปในลักษณะใด สตีเวนสันอธิบายว่าความสัมพันธ์นี้เป็นความสัมพันธ์ในแบบสาเหตุและผลลัพธ์ ซึ่งเป็นการอธิบายว่าคนเราไม่สามารถใช้วิธีการอ้างเหตุผลมาสนับสนุนการตีค่าทางจริยะได้ เป็นข้อสรุปที่เป็นข้อบกพร่องสำคัญของทฤษฎีนี้ เอ็คเว็คส์พยายามแก้ไขทัศนคติในเรื่องนี้โดยชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์นี้เป็นความสัมพันธ์ทางเหตุผล วิธีการนี้เป็นการอ้างเหตุผลอย่างหนึ่งสรุปแล้ว นักปรัชญากลุ่มอิมิติวีสพยายามหาคำตอบของประเด็นปัญหาที่ลุ่มตั้งไว้ คือปัญหาที่ว่า การอ้างจากประโยคยืนยันข้อเท็จจริงมาเป็นประโยคทางจริยะเป็นไปได้อย่างไร ประโยคทั้งสองชนิดนี้มีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด¹

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในขั้นต่อไป

การวิจัยในขั้นต่อไปอาจจะทำได้โดยวิจัยพัฒนาการของทฤษฎีจริยศาสตร์เชิงวิเคราะห์ที่ต่อจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ทำไว้ กล่าวคือทำการวิจัยว่าทฤษฎีจริยศาสตร์เชิงวิเคราะห์สมัยหลังได้พัฒนาไปจากทฤษฎีอิมิติวีสอย่างไร ทฤษฎีอิมิติวีสได้วางแนวทางอะไรไว้บ้างสำหรับทฤษฎีในสมัยหลัง และมีจุดอ่อนอะไรหรือสร้างปัญหาอะไรไว้ให้ซึ่งทำให้ทฤษฎีในสมัยหลังพยายามแก้ไขให้ถูกต้องยิ่งขึ้น

ทฤษฎีจริยศาสตร์เชิงวิเคราะห์ที่มีขึ้นสืบต่อจากทฤษฎีอิมิติวีสก็คือทฤษฎี Prescriptivism ซึ่งมีอาร์ เอ็ม แฮร์ (R.M. Hare) เป็นผู้แถลงไว้เป็นคนแรก และเป็นนักปรัชญา

¹ คุมทที่ 2, หน้า 16.

คนสำคัญที่สุดที่แสดงทฤษฎีนี้เอาไว้ ทฤษฎีของแอสพัฒนามาจากแนวความคิดที่ทฤษฎีอิมิตีวิสม์วางไว้ มีข้อน่าสังเกตอยู่ว่าทฤษฎีของแอสไม่ได้พัฒนาจากทฤษฎีอิมิตีวิสม์ที่เอ็ดเวิร์ดแสดงไว้ ถึงแม้เอ็ดเวิร์ดจะเป็นนักปรัชญากลุ่มนักหลังสุดก็ตาม ทั้งนี้เพราะแม้เอ็ดเวิร์ดจะเขียนหนังสือ The Logic of Moral Discourse ก่อนที่แอสจะตีพิมพ์หนังสือของเขา คือเขียนไว้ระหว่างปี ค.ศ. 1950-1951 แต่หนังสือของเอ็ดเวิร์ดกว่าจะตีพิมพ์เป็นครั้งแรกก็ปี ค.ศ. 1951 ดังนั้น ระหว่างที่แอสเขียนหนังสือเล่มนี้ เขาจึงไม่รู้ว่เอ็ดเวิร์ดมีทรรศนะอย่างไร เมื่อเขาเอ่ยถึงนักปรัชญากลุ่มอิมิตีวิสม์ เขาจึงอ้างถึงแคคาร์แนป แอส และสตีเวนสัน ที่ว่า ทฤษฎีของแอสพัฒนาจากทฤษฎีอิมิตีวิสม์จึงหมายความว่าทฤษฎีของเขาพัฒนาจากทฤษฎีอิมิตีวิสม์ตามที่สตีเวนสันแสดงเอาไว้ในหนังสือ Ethics and Language

แอสยอมรับทรรศนะพื้นฐานของทฤษฎีอิมิตีวิสม์ที่ว่า ข้อความทางจริยะไม่ได้มีหน้าที่สำคัญอยู่ที่การบรรยายข้อเท็จจริง ในเมื่อหลักการทางจริยธรรมมีไว้เพื่อวางแนวทางให้การกระทำของมนุษย์ ภาษาทางจริยะหรือภาษาที่ใช้ในการตีค่าจึงทำหน้าที่กำหนดหรือแนะนำว่าเราควรมีการกระทำอย่างไร หรืออีกนัยหนึ่ง แอสยอมรับทรรศนะของทฤษฎีอิมิตีวิสม์ที่ว่า ข้อความทางจริยะมีลักษณะส่วนหนึ่งเหมือนประโยคคำสั่ง การใช้ภาษาทางจริยะเป็นการใช้ภาษาในแบบเคลื่อนไหว ทฤษฎีของแอสแยกต่างหากจากทฤษฎีอิมิตีวิสม์ตรงจุดที่เป็นการอธิบายลักษณะเด่นของภาษาทางจริยะ สำคัญที่สุดที่ทำให้แอสปฏิเสธทฤษฎีอิมิตีวิสม์และสร้างทฤษฎีใหม่ขึ้นมา ก็คือข้อบกพร่องของทฤษฎีอิมิตีวิสม์ในการอธิบายเรื่องการอ้างเหตุผลสนับสนุนการตีค่าทางจริยะ ดังได้กล่าวไว้ในบทที่ 9 และ 10 แล้วว่า สตีเวนสันสนับสนุนเรื่องการอ้างเหตุผลและการเป็นสาเหตุ วิธีการอ้างเหตุผลสนับสนุนทรรศนะคติตามที่เขาอธิบายนั้นที่แท้เป็นการใช้ประเด็นเรื่องข้อเท็จจริงเป็นสาเหตุเปลี่ยนทรรศนะคติ ไม่ใช่การอ้างเหตุผลชนิดหนึ่ง ดังนั้น ถึงแม้สตีเวนสันจะพยายามชี้ให้เห็นว่า ตามทฤษฎีอิมิตีวิสม์เราสามารถอ้างเหตุผลสนับสนุนการตีค่าทางจริยะได้ แต่เขาก็ทำไม่สำเร็จ ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงมีข้อบกพร่องตรงที่ไม่สามารถป้องกันตัวเองจากคำวิจารณ์โจมตีที่ว่า เป็นทฤษฎีที่ให้ข้อสรุปที่ขัดแย้งกับพฤติกรรมในการใช้ภาษาทางจริยะ เพราะให้ข้อสรุปว่าคนเราไม่ได้ใช้วิธีการอ้างเหตุผลสนับสนุนการตีค่าทางจริยะ ซึ่งนำไปสู่ข้อสรุปอีกข้อหนึ่งที่ว่า การตีค่าทางจริยะไม่อาจมีความถูกต้องแบบปรนัยได้ จากการที่ทฤษฎีอิมิตีวิสม์มีข้อบกพร่อง เช่นนี้ทำให้แอสไม่อาจยอมรับทฤษฎีนี้ได้

และพยายามแสวงหาทฤษฎีใหม่ที่สามารถอธิบายให้เห็นได้ว่าคนเราสามารถอ้างเหตุผล
สนับสนุนการตีค่าทางจริยะได้²

แฮร์ยอมรับข้อโจมตีทฤษฎีสถาวนิษตามทีนักปรัชญากรุปอิมิตวิสมได้แถลงไว้ ทฤษฎี
ของเขาจึงเป็นทฤษฎีที่ถือว่าข้อความทางจริยะไม่ได้มีหน้าที่หลักในการบรรยายข้อเท็จจริง
และมีลักษณะส่วนหนึ่งเหมือนประโยคคำสั่ง แต่กระนั้นก็เป็นทฤษฎีที่แฮร์เองเชื่อว่าจะสามารถ
อธิบายเรื่องการอ้างเหตุผลสนับสนุนการตีค่าทางจริยะได้ เขาชี้ให้เห็นว่า การที่ทรรณะ
เรื่องวิธีการโต้แย้งทางจริยะของทฤษฎีอิมิตวิสมมีข้อบกพร่องดังกล่าว เป็นเพราะมีความ
เข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับหน้าที่ของข้อความทางจริยะส่วนที่เหมือนกับประโยคคำสั่ง³ เขา
โจมตีว่าทฤษฎีอิมิตวิสมเข้าใจผิดเกี่ยวกับกระบวนการของการใช้ประโยคคำสั่งหรือข้อความ
ทางจริยะ คิดว่าการใช้ข้อความทางจริยะหรือประโยคคำสั่งเป็นการชักจูงของผู้ฟังให้มีการ
กระทำอย่างหนึ่งหรืออีกนัยหนึ่ง เป็นการพยายามทำให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำอย่างหนึ่ง แฮร์
กล่าวว่า ตามภาษาทั่วไปแล้วไม่เป็นการผิดที่จะกล่าวเช่นนั้น แต่ในแง่ของการคิดแบบปรัชญา
แล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างการบอกให้คน ๆ หนึ่งทำสิ่งหนึ่ง
และการทำให้คน ๆ หนึ่งทำสิ่งนั้น เขาอธิบายโดยยกกรณีของการใช้ข้อความหนึ่งบรรยาย
ข้อเท็จจริง การบอกคน ๆ หนึ่งโดยใช้ข้อความนี้เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งเพื่อบอกว่าข้อ
เท็จจริงเป็นอย่างไร เป็นกระบวนการที่แตกต่างจากการพยายามทำให้คนผู้นั้นเชื่อว่าข้อ
เท็จจริงเป็นอย่างไร เมื่อเราบอกแล้ว แต่เขาไม่เชื่อ เราก็อาจจะเริ่มการพยายาม
ชักจูงใจให้เขาเชื่อ การใช้ข้อความบรรยายข้อเท็จจริงจึงไม่ใช่การชักจูงใจให้คนอื่นเชื่อ
สิ่ง ๆ หนึ่ง เป็นเพียงการบอกเล่า กระบวนการชักจูงใจเป็นสิ่งที่อาจจะตามมาถ้าคนผู้นั้น
ไม่เชื่อ ในกรณีของประโยคคำสั่งก็เช่นกัน เราบอกให้คนผู้นั้นกระทำอย่างหนึ่ง แต่ถาเขา
ไม่ยอมทำตาม เราก็อาจจะใช้กระบวนการอีกอย่างหนึ่งที่แตกต่างจากการบอกให้ทำ คือการ

² W.D. Hudson, เรื่องเดิม, หน้า 157.

³ R.M. Hare, The Language of Morals (New York: Oxford
University Press, 1969), หน้า 15.

พยายามทำให้เขากระทำสิ่งที่เราบอก เช่น เมื่อเราบอกว่า "ปิดประตู" เราไม่ได้พยายามบังคับขมิบใส้ให้ผู้ฟังกระทำเช่นนั้น เราเพียงแค่มองว่าเขาจะคงทำอะไร การพยายามทำให้ผู้ฟังทำสิ่งที่เราบอกเป็นกระบวนการอีกอย่างหนึ่งที่อาจจะตามมา⁴

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจึงสรุปว่า หน้าที่หลักของข้อความทางจริยะหรือประโยคคำสั่งไม่ใช่การสร้างอิทธิพลต่อทัศนคติหรือการชักจูงใจ แต่เป็นการบอกข่าวดังบางอย่าง และการบอกข่าวดังบางอย่างแก่บุคคลคนหนึ่งเป็นการตอบคำถาม "ฉันจะทำอย่างไร" หรือ "ขอเท็จจริงเป็นอย่างไร" ซึ่งเป็นคำถามที่ถามโดยบุคคลที่ใช้เหตุผล แต่การชักจูงใจไม่ได้เป็นการกระทำที่มุ่งต่อบุคคลคน ๆ หนึ่งในฐานะที่เขาเป็นคนมีเหตุผล เพราะวิธีการชักจูงใจจะประสมผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับทัศนคติด้วยผลลัพธ์ วิธีการที่ใช้จะดีหรือไม่สำคัญตรงที่ เราสามารถชักจูงใจคน ๆ หนึ่งได้ตามที่เรากำลังต้องการ หมายความว่า เมื่อเราใช้วิธีการชักจูงใจกับคน ๆ หนึ่ง เราไม่ได้ใช้เหตุผลกับเขา ไม่ได้คิดว่าการใช้เหตุผลจะเปลี่ยนใจเขาได้ แต่การใช้ประโยคคำสั่งหรือข้อความทางจริยะเป็นการใช้ภาษาบอกข่าวดังบางอย่างเพื่อตอบคำถาม "ฉันจะทำอย่างไร" ซึ่งถามโดยคนที่ใช้เหตุผล ข้อความทางจริยะและประโยคคำสั่งจึงมีกฎทางตรรกวิทยาควบคุมอยู่เช่นเดียวกับข้อความอื่น ๆ ที่ใช้บอกข่าวดังบางอย่างกับคน ๆ หนึ่ง ดังนั้นการตีค่าทางจริยะจึงเป็นเรื่องของการใช้เหตุผล ไม่ใช่การชักจูงใจ สามารถใช้การอ้างเหตุผลสนับสนุนได้

การวิจัยในขั้นต่อไปที่เกี่ยวกับทฤษฎี Prescriptivism นอกจากจะชี้ให้เห็นการแก้ไขทฤษฎีอิมเพอริวิสม์ในแง่แล้ว ยังต้องชี้ให้เห็นว่าจากการที่แสร้งแก้ไขทฤษฎีของอิมเพอริวิสม์ในเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่คำสั่งของข้อความทางจริยะเช่นนี้แล้ว ทำให้แสร้งปฏิเสธการอธิบายความหมายของศัพท์ทางจริยะด้วยความหมายเชิงอิมเพอริวิสม์ เพราะตั้งไต่ถามมาแล้วในบทที่ 6 ว่า ลักษณะของความหมายเชิงอิมเพอริวิสม์ทั้งถึงการเป็นสาเหตุผลลัพธ์กันระหว่างเครื่องหมายและกระบวนการทางจิตใจของผู้พูดและผู้ฟัง ไม่ใช่ว่าถึงกฎทางตรรกวิทยาที่ควบคุมความหมาย

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13-14.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-15.

ของศัพท์ทางจริยะอยู่ จึงเป็นลาเหตุสำคัญที่ทำให้สติเวณสันต์คือการตีค่าทางจริยะ เป็นเรื่องของการหาสาเหตุมาเปลี่ยนทรนคติ หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นการชักจูงใจ ด้วยเหตุนี้ทำให้แฮร์ธือว่า ทรนคติที่ว่าความสามารถที่จะแสดงและกระตุ้นทรนคติของคำ ๆ หนึ่งมีสถานะเป็นความหมายทางภาษาเป็นทรนคติที่ไม่ถูกต้อง เพราะการใช้ภาษาทางจริยะไม่ใช่เป็นการหาสาเหตุมาเปลี่ยนทรนคติหรือเป็นการชักจูงใจ แต่เป็นการบอกให้ทำอย่างหนึ่ง การถือว่าข้อความทางจริยะมีความหมายเชิงอ้อมก็หมายความว่า เมื่อเรากล่าวข้อความทางจริยะ เราพยายามใช้ข้อความทางจริยะ เป็นลาเหตุทำให้คนผู้หนึ่งมีกรกระทำอย่างหนึ่ง

ในการวิจัยคำถามแนวนี้อาจจะเอ่ยถึงปัญหาว่าแฮร์ธือจะมีทรนคติอย่างไรต่อทฤษฎีของเอ็ดเวิร์ด ในเมื่อเอ็ดเวิร์ดก็มีจุดประสงค์เช่นเดียวกับแฮร์ธือ คือต้องการชักจูงขอบกรของทฤษฎีอ้อมตีวิธีในเรื่องการอ้างเหตุผลสนับสนุนการตีค่าทางจริยะ สมมติว่าแฮร์ธือว่าเอ็ดเวิร์ดมีทรนคติอย่างไร เขาจะยอมรับข้อแก้ไขของเอ็ดเวิร์ดหรือไม่ การตอบปัญหานี้คงพิจารณาว่าเอ็ดเวิร์ดแก้ไขทรนคติในเรื่องนี้ไปในแนวใด สังเกตได้ว่าเอ็ดเวิร์ดไม่ได้แก้ไขโดยใช้วิธีหรือรากฐานทางภาษาของทฤษฎีอ้อมตีวิธีเสียใหม่อย่างเช่นที่แฮร์ธือทำ เอ็ดเวิร์ดยอมรับทรนคติที่เป็นรากฐานของทฤษฎีส่วนใหญ่ รวมทั้งยอมรับว่าการยกประเด็นเรื่องข้อเท็จจริงขึ้นมาเปลี่ยนทรนคติเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการโต้เถียงทางจริยะ เขาแก้ไขทรนคติของสติเวณสันต์โดยชี้ให้เห็นว่า การกล่าวว่าวิธีการนี้เป็นการพิสูจน์ด้วยเหตุผลอีกชนิดหนึ่งที่แตกต่างจากการพิสูจน์ตามวิธีนิรนัยและอุปนัย และมีความถูกต้องแบบปรนัยได้ ไม่ขัดกับภาษาที่คนเราใช้กันทั่วไป การแก้ไขไปในแนวนั้นแน่นอนที่สุดแฮร์ธือยอมรับไม่เห็นด้วย ตามทรนคติของแฮร์ธือ การแก้ไขชนิดนี้เป็นการแก้ไขอย่างฉิวเฉียด จริงอยู่ แฮร์ธือยอมรับว่าการกล่าวว่าวิธีการดังกล่าว เป็นการพิสูจน์ด้วยเหตุผลนั้นไม่ขัดกับการใช้ภาษาทั่วไป แต่เขาถือว่าการอธิบายที่ไม่ขัดกับภาษาทั่วไปอาจจะมีความผิดพลาดในทางปรัชญาได้ แฮร์ธือคงจะวิจารณ์ทฤษฎีของเอ็ดเวิร์ดในแง่นี้ เพราะเขาแน่นอนอยู่เสมอว่าการอธิบายที่ไม่ขัดกับภาษาทั่วไปอาจจะก่อให้เกิดความผิดพลาดในทางปรัชญาได้ในแง่ที่ว่าไม่สามารถอธิบายปัญหาทางปรัชญาที่ก่อให้เกิดทฤษฎีเช่นนี้⁶ และในเมื่อเอ็ดเวิร์ดยังคงยอมรับทรนคติหลักเกี่ยวกับการใช้ประเด็นเรื่อง

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12-13.

ข้อเท็จจริงมาสนับสนุนการตีค่าทางจริยะ ไม่ว่าจะการที่เขาชี้ให้เห็นว่ากรกล่าวว่ววิธีการนี้เป็นการพิสูจน์ควยเหตุผลและมีความถูกต้องแบบปรนัยไม่ชักกัภาษาทั่วไป จะน่าเชื่อเพียงใดก็ตาม แต่แสรก็ยังคงคัดค้านทฤษฎีของเอ็คเว็คส์ไควว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางปรัชญาเกี่ยวกับเรื่องการอ้างเหตุผลสนับสนุนการตีค่าทางจริยะที่ทฤษฎีของสตีเวนสันตั้งไว้ได้

การวิจัยในขั้นต่อไปตามแนว เช่นนี้จะมีประโยชน์อย่างยิ่งยวดในการแสดงให้เห็นพัฒนาการของทฤษฎีจริยศาสตร์เชิงวิเคราะห์ในศตวรรษที่ 20 ภายหลังจากที่มัวร์แสดงทรรศนะไว้ในหนังสือ Principia Ethica ว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร หรือก้าวหน้าไปอย่างไรบ้าง ถึงแม้พัฒนาการในแนวนี้นี้ไม่ใช่แนวเดียวเท่านั้นที่มี แต่ก็ป็นแนวโน้มสำคัญในวงการปรัชญาในอังกฤษและอเมริกา



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย